

Adalbert RIEDEL, Die Hirtenzunft im Burgenland, Ein Beitrag zur Geschichte des Hirtenwesens im burgenländischen Raum, Wissenschaftliche Arbeiten aus dem Burgenland, herausgegeben vom burgenländischen Landesmuseum in Eisenstadt, Heft 28, Eisenstadt 1962 (88 strani, s predgovorom Leopolda Schmidta).

Delce zadeva pastirske cehe na Gradiščanskem in pri tem mimogrede tudi hrvaške kraje. V njem sta izmenoma, toda po konceptu zelo neurejeno obravnavana pravzaprav dva predmeta: pastirski cehi in drobci iz pastirske etnografije, ki niso nujno povezani s cehovstvom. Pri tem je — že zdavnaj odmrlo — pastirsko cehovstvo obdelano predvsem za 17. in 18. stol., etnografski drobci pa so zbrani za relativno novejši čas.

Zakaj so — po avtorjevem mnenju vsaj v 16. stol. — nastali v teh krajih pastirski cehi, je deloma razloženo s kvantitativnim pomenom živinoreje; za razmeroma novejši čas je tudi razvidno, da so bili posebno ovčarji na značilnih ogrskih veleposestvih zaposleni v velikem številu pri enem delodajalcu. Sestavljali so nekako posebno družbeno plast, ki je veljala za nižjo od kmetov, ki pa je bila tudi sama razslojena. Zakaj pa so bili tudi vaški pastirji kot dosti manj povezane skupine zajeti v cehe, ostaja nejasno, če se ne zadovoljimo z razlago, da so cehi pač pomagali vzdrževati red in disciplino. Imam vtis, da nam je avtor pri razlagi pastirskega cehovstva — kolikor se ga je sploh loteval — ostal dolžan nekaj pojasnil. — Uvodni ekskurz v zgodovino živinoreje in o napredku ovčereje od uvoza ovc merino 1773 do avstralske in južnoameriške konkurence po sredi 19. stoletja je sicer zanimiv, vendar zelo malo pripomore k razlagi pastirskega cehovstva. Prav tako je poljudni vrinek o cehovstvu nasploh prepovršen, da bi dal predstavo o bistvu cehovstva, posebej pastirskega.

Redi za pastirske cehe so naštetih (zlasti Ödenburg-Sopron 1627; Mattersburg-Forchtenstein 1665, Eisenstadt 1701) in deloma so navedena njihova besedila. V celoti je objavljen in prestavljen v moderno nemščino Hornsteinski red iz leta 1711, žal zelo pomanjkljivo. Če primerjamo faksimile ene strani z avtorjevim prepisom, se pokaže, da so posamezne črke izpuščene, dodane ali napak brane in da je a brez potrebe večkrat bran kot o; predvsem pa avtor očitno ne pozna kratic na koncu besed in bere npr. Aigenthumb nam. Aigenthumblichen, benandte nam. benandten, Brued nam. Brueder, Bruedschafft nam. Bruederschafft; zato tudi na drugih mestih od nam. oder! (Ne spuščam se v vprašanje velikih začetnic.) Temu primerna je prestava v moderno nemščino, ki je na nekaterih mestih nesmiselna ali sploh napačna. Zgled: »da es [namreč das Gesinde] noch nicht dienstlos wehre« je prestavljeno: »wenn der Posten noch nicht frei ist« (str. 58), namesto prav: »solange es noch nicht stellungslos ist«. Ali: »Item da einer oder mehr obrihrte Articuln, undt Zöch ordnung mit [beri: nit] Noch kamen« je prestavljeno »Ferner da einer oder mehrere der oben angeführten Artikeln und Zechordnung und nachher kommenden« (str. 59) namesto prav: »Ferner, wenn Einer oder Mehrere den oben angeführten Artikeln und [d. h. der] Zunftordnung nicht nachkämen [Folge leisteten]«. Se en kričeč primer: »als wan die selben in Specie hirrinen gemeldet undt benehmet [beri: benenet] wehren« je prestavljeno v »in besondern verlaublich und vernommen werden« (str. 62), medtem ko bi bilo prav: »als ob sie [der Markt und die Flecken] hier einzeln angeführt und genannt wären«. — Opozorilo na pastirske cehe je zanimivo; da so ti cehi starejši, kot se je doslej domnevalo, je avtor kljub pomanjkljivostim delca gotovo pokazal.

Etnografski drobci (str. 34—44, 67—78) so navedeni deskriptivno in zanimivo. Gre za podrobnosti o noši, načinih plačila, orodja, običaje ipd. Upamo, da so ti podatki bolj zanesljivi, kot so obdelane cehovske listine. Fotografije so dobre in zanimive.

Zusammenfassung: Um die Entstehung der burgenländischen Hirtenzünfte spätestens um 1600 zu erweisen, sind die vom Verf. dargebrachten Quellen klar genug. Leider ist die Hauptquelle, die Hornsteiner Ordnung von 1711 sehr mangelhaft wiedergegeben und der »erklärende Text« entspricht stellenweise nicht dem Sinne des Originalwortlautes. Einige Beispiele sind oben angeführt. Die Exkurse über das Zunftwesen überhaupt und über die Viehzucht im Burgenland tragen zur Erklärung des burgenländischen Hirtenzunftwesens kaum etwas bei. Das nur lose mit dem Zunftwesen verbundene ethnographische Material ist interessant.

Sergij Vilfan

Populus revisus, Beiträge zur Erforschung der Gegenwart, Tübingen, Tübinger Vereinigung für Volkskunde E. V. 1966, 187 str. (Volksleben, 14)

Stirinajsta številka revije *Volksleben* prinaša gradivo, ki bo zanimalo slehernega entologa — predavanja in poročila profesorjev, docentov in asistentov etnologije (Volkskunde) na zahodnonemških univerzah, ki so jih le-ti prebrali aprila 1966 na zborovanju v Tübingenu. Poglavitna tema predavanj in pogovorov je bilo ljudsko življenje našega časa. Vse, o čemer so tu razpravljali etnologi v razmeroma ozkem krogu, je s to publikacijo zdaj dostopno vsem, ki se zanimajo za vlogo etnologije v današnjem času in v njegovih sodobnih procesih. Sklicatelji posvetovanja — duhovni vodja je bil Herman Bausinger — so skušali poudariti programski cilj tega posvetovanja že z naslovom publikacije, ki naj bi pomenil »Revizija etnoloških raziskovalnih ciljev!« Zavestno so to zapisali kot demonstracijo proti drugim, sorodnim vedam, ki rade na veliko, toda zelo diletantsko operirajo s pojmom »ljudstvo«. Ze z naslovom samim so organizatorji želeli opozoriti, da bi tem vedam ne moglo škodovati, če bi močneje upoštevale tudi etnološke raziskave. Narobe, tudi ta posvet je pokazal, da etnologija zaradi raznolikosti svojih predmetov in metodološke pestrosti lahko prinaša pomembna dognanja v kulturi in družbenih oblikah sedanjosti in preteklosti. Sedanjosti so pri tem namerno prisodili prvo mesto.

Temeljni referat — »Historične metode in današnja raziskovanja v etnologiji« — je prebral Karl-S. Kramer. V njem je govornik jasno povedal, da ni kvalitativnih razločkov med zgodovinsko in v sedanjost usmerjeno etnologijo. Kvečjemu so kvantitativni razločki, pri teh pa ima etnologija sedanjosti večje možnosti. Naglasil je tudi metodološko pomembnost neposrednega opazovanja in spraševanja pri raziskavah problemov sedanjosti; ti dve metodi primerja namreč z delom, ki se ga da opraviti z zgodovinskimi viri in jima daje prednost, čeprav ju bo treba še podrobneje obdelati. K. Kramer meni, da problematika etnoloških raziskav sedanjosti ni predvsem v metodi, temveč v raziskovalnem predmetu.

Omeniti moramo tudi pomanjkljivost posvetovanja in tako neposredno tudi publikacije: skoraj popolnoma je izpuščeno področje materialne kulture. H. Bausinger je to pojasnil v predgovoru z izgovorom, češ, da je materialna kultura bolj doma v muzejih kot na univerzah! Po področjih pa lahko referate razdelimo v tri večje skupine.

V prvo sodijo pojavi, ki so kot tipični veljali v ljudski kulturi preteklih obdobij in se nadaljujejo še v sedanji čas. Sem sodi razprava J. Künziga — »Ljudsko-umetniški delež v letnih običajih«. Zanimivi so predvsem avtorjevi metodološki napotki za preučevanje teh običajev. Govori o skupnih krasitvah v okviru raznih novodobnih običajev ob cerkvenih praznikih v alemanskem prostoru, ki pa še niso pravi običaj, temveč le bolj paša za oči.

V drugi skupini so tradicionalni pojavi in oblike ljudske kulture in ljudskega življenja, ki so se v sedanjem času bistveno spremenili. Referatov o tej temi je bilo največ. I. Weber-Kellermann daje v svojem delu »Moda in tradicija« široko izbiro prevladujočih zgodovinskih primerov kot demonstracijo moči, ki jo imata moda in tradicija v ljudskem življenju. Zal pa se le obrobno dotakne tega problema tudi v sedanjosti, ko govori o ostankih noše v današnjem